

Katechéza 1 – Misál pre Cirkev na ceste

Drahí bratia a sestry! Rímsky misál je v kostole azda najpoužívanejšia liturgická kniha, ktorá obsahuje všetky liturgické texty svätej omše, tzv. "omšový poriadok". V Cirkvi sa používa jednotný omšový poriadok, ktorého predlohou je tzv. typické vydanie Rímskeho misála, ktoré vychádza vždy v latinskom jazyku a je podkladom na preklady do národných jazykov pre zachovanie jednoty. Doterajšiu platnú verziu na Slovensku máme podľa druhého typického vydania. V roku 2000 však vo Vatikáne vyšlo Tretie typické vydanie Rímskeho misála, a konečne v roku 2021 sme sa dočkali jeho slovenského prekladu.

Keď sa schváli nová liturgická kniha, je to vždy dôležitá udalosť pre život Cirkvi. O to viac to platí, keď tou knihou je Rímsky misál. Dôležitosť tejto udalosti nespočíva iba v nových modlitbách, ktoré obsahuje, ale aj preto, lebo ním Cirkev predkladá spoločenstvu veriacich schválený nástroj, ktorý dáva formu sviatostnému životu veriacich. Rímsky misál je teda nástroj, ktorý tvorí liturgiu, je darom, ktorý nám pomáha žiť Božím slovom, prežívať Pánovu prítomnosť a jeho lásku, vyvíjať pastoračné aktivity tak, aby sme stáli pred Pánom a vyjadrovali našu vieru v spoločenstve veriacich. Podľa päťdesiatročnej skúsenosti Druhého Vatikánskeho koncilu, liturgia je základom a prameňom celého života cirkvi.

Nový Rímsky misál, okrem toho, že prináša texty, vyjadruje živosť Cirkvi, to znamená, že spoločenstvo veriacich, pre ktorý je určený, je živé, rastie, vyvíja sa. A preto je dôležité niektoré texty a gestá mu viac prispôbiť, aby im lepšie porozumelo.

Rímsky misál slúži na slávenie Eucharistie. Sv. Ján Pavol II. hovorí, že „Cirkev prijala Eucharistiu od Krista, svojho Pána, nie ako dar, ktorý je vzácnejší ako ostatné, ale ako dar, ktorý sa nedá porovnať s inými, pretože v Eucharistii sa nám daruje samotný Kristus“ (Cirkev žije z eucharistie 11). Eucharistia je dar Krista pre Cirkev (13), dar, s ktorým môžeme povedať, že každý z nás nielen prijíma Krista, ale aj Kristus prijíma každého z nás (22). Eucharistia je teda, srdcom a centrom celého liturgického života Cirkvi, je skutočnou udalosťou, ktorou sa realizuje stretnutie Božieho daru a ľudského konania. Preto je dôležité, aby slávenie Eucharistie bolo inšpirované úkonmi a gestami, ktoré Cirkev čerpá z bohatstva svojej tradície a uchováva ich v liturgii.

Aby sme mohli prijať Eucharistiu ako dar, je dôležité ju spoznať prostredníctvom všetkých momentov slávenia a rozličných možností celebrovania svätej omše, ktoré prináša Rímsky misál. Je dôležité vstúpiť do Eucharistickej skutočnosti všetkými zmyslami, myslou i citmi. Je dôležité, aby štýl slávenia napomáhal zapojeniu a účasti celého spoločenstva. Keď sa hovorí o novom misáli, automaticky sa uvažuje nad novými možnosťami, ktoré by mohli obohatiť eucharistické slávenie vo farnosti. Uvažuje sa nad novými textami modlitieb, novými gestami, možno viac prispôbenými súčasnej dobe.

Popritom si treba uvedomiť, že nový misál vo svojom grafickom vydaní, preklade a niektorých pridaných textoch chce byť v podstate vernejší misálu Pavla VI., ktorý vyšiel v roku 2000 v treťom latinskom typickom vydaní. A teda aj nový slovenský preklad Rímskeho misála je ovocím takmer 20 ročnej práce prekladania, porovnávania a schvaľovania. Predovšetkým ide o štruktúru svätej omše, ktorá sa skladá z úvodných obradov, liturgie slova, liturgie eucharistie a záverečných obradov. Texty modlitieb dňa nad obetnými darmi i po prijímaní sú prevzaté zo starobylých sakramentárov, ako aj z tridentského misála Pia V., ktoré tvoria poklad Cirkvi. Týmto spôsobom je zachovaný princíp zachovania neporušenej tradície v spojení so živým vývojom Cirkvi po Druhom Vatikánskom koncile.

Prijatie Rímskeho misála zodpovedá prehĺbeniu cesty Cirkvi po koncile a obnovy, ktorú jej priniesol. Preto je dôležité pripomenúť si, akým spôsobom druhý vatikánsky koncil zadefinoval, ako sa má liturgia vyvíjať:

- potvrdil, že v slávení svätých Kristových tajomstiev je prítomný celý Kristus najmä v Eucharistii, ale tiež v Božom slove, v gestách kňaza a v modliacom sa spoločenstve veriacich (SC 7);
- zdôrazňoval potrebu liturgický formácie nielen kňazov, ale aj veriacich, aby sa mohli plne, vedome a aktívne zúčastňovať na liturgii (SC 14-20);
- pripomínal, že každá liturgická udalosť patrí k celému telu Cirkvi, a preto je dôležité uprednostniť spoločné slávenie, bohaté na služby a zapojenie veriacich, pred individuálnym (SC 26-32);
- vytvoril rozsiahly priestor na počúvanie Božieho slova a znovu začlenil homíliu ako súčasť liturgie (SC 33-36);
- pripomínal vernosť tradícii Cirkvi a zároveň otvorenosť kultúrnemu kontextu a problémom súčasnej doby. Tým otvoril cestu prispôsobenia liturgie charakteru ľudí (SC 37-40);
- nakoniec, zdôraznil dôležitosť liturgie a Eucharistie v živote farnosti tým, že pri pastoračných aktivitách netreba zabúdať na liturgickú formáciu (SC 41-46).

Rímsky misál dáva konkrétnu formu týmto koncilovým požiadavkám predovšetkým tým, že dáva praktickú formu sláveniu Eucharistie, zapája všetkých k jej sláveniu a podporuje rozličné liturgické služby. Slávenie Eucharistie nás znova privádza k počúvaniu Božieho slova, jeho aktualizácii v homílii a vo formulovaní z toho vyplývajúcich prosieb. Misál nás aktívne zapája pri dialógoch medzi kňazom a veriacimi, čím nás pozýva vedome sa zjednotiť na modlitbách, najmä na Veľkej eucharistickej modlitbe, a tiež prežiť chvíle ticha vo vhodných častiach sv. omše.

Misál taktiež predpisuje náležitú starostlivosť o kostol ako miesto slávania, a tiež o všetko, čo je potrebné pre slávenie Eucharistie (oblečenie, liturgické nádoby, kvetinová výzdoba a pod.). Rovnakým spôsobom nás nabáda k trpezlivej a vytrvalej starostlivosti o liturgický spev, ktorý berie ohľad na liturgické obdobie a druh liturgie, do ktorého sa má zapájať celé spoločenstvo veriacich.

To, že tretie vydanie Rímskeho misála vstúpilo do platnosti znamená aj oživenie eucharistického slávania. Ako zdôrazňujú biskupi, tento nový preklad Rímskeho misála je ponúknutý Božiemu ľudu v období prehĺbenia liturgickej reformy inšpirovanej Druhým Vatikánskym koncilom. Tento preklad vyžaduje prekonať nepodstatné a povrchné texty, osobitné zvyky a prax, ktoré narúšajú slávenie. Publikácia nového vydania vytvára príležitosť zamyslieť sa nad uvádzaním liturgickej reformy Druhým Vatikánskym koncilom do praxe, k čomu aj nás vyzýva pápež František. Venujme živú pozornosť umeniu slávania, ktorého protagonista je samotný Boh.